

Історія восьма

Роль І.Франка в розвитку драматургії й театру («Украдене щастя»)

Основне «прокляте питання»: хто винен всьому тому?

Іван Франко

Вітаю, дорогий учню! Сподіваюся ти встиг ознайомитися з моєю драмою «Украдена щастя», щоб сьогодні разом поговорити про її історію створення, проблематику, тему, ідею, образну систему, композицію; висловити судження про проблему вибору людини у вирішальній ситуації. Тоді будь уважним, замислюйся над кожним словом, спостерігай, аналізуй та роби висновки. А я тим часом почну свою восьму історію.

Для початку пропоную тобі пригадати основні відомості про драму як рід літератури, її основні жанри і види, основні поняття занотуй.

Щоб полегшити твої пошуки матеріалу, пропоную перейти за посиланням:
<https://ukrlit.net/info/100them/6.html> .

Одного разу у листі до [А. Кримського](#) я напишу: «Драма — моя стародавня страсть». І це чистісінька правда. Бурхливе захоплення драматургією і театром, пережите в юності, переросло в глибоку усвідомлену турботу про створення національного репертуару для українського театру.

Писати п'єси я почав дуже рано, ще в гімназії. Крім драми «Три князі на один престол», яку ставив студентський гурток Львівського університету, в юнацькі роки написав ще польською мовою п'єсу «Югурта», драму «Мість яничара». А ще залишив недописаними кілька драматичних творів: «Ромул і Рем», «Славой і Хрудош». Також перекладав драматургію іноземних авторів.

Паралельно з написанням і перекладанням п'єс багато працюю над історією та теорією драматургії й театру, часто виступаю у періодиці зі статтями в цій галузі. Найвідоміша з них — [«Русько-український театр»](#). Провідною думкою цих публікацій було обстоювання театру як школи життя і правдивості, повноти і щирості зображення дійсності в драматичному творі. Цих теоретичних засад я дотримувався і у власних п'єсах. У зрілому віці

пишу комедію «Рябина» про становище галицьких селян-бідняків, драму «Учитель» з життя народних педагогів, драму-казку «Сон князя Святослава», романтичну драму «Кам'яна душа», комедії «Майстер Чирняк» (про долю ремісника) і «Жаби» (не збереглась).

У своїх драмах порушую проблеми, які хвилюють сучасників. Уважаю, що під час сценічного втілення п'єс глядач має перейматися високими ідеалами, а театр повинен стати справжньою «школою життя».

З-поміж усіх драматичних творів особливої уваги заслуговує «Украдене щастя», в якому гостро стоїть *«основне «прокляте питання»: хто винен всьому тому?»*

Пам'ятаю, як у 1891 р. у Львові було оголошено конкурс на кращу п'єсу. На цей конкурс я і подав свій твір під назвою «Жандарм», але члени журі, у якому переважали народовці, категорично відхилили п'єсу як аморальну. Аморальність її вони вбачали в нібито приниженні цісарської поліції.

Через два роки я знову подаю свою п'єсу на конкурс, але в ній уже немає найгостріших сцен конфлікту працелюбного селянина з поліцаєм, і називається вона тепер «Украдене щастя». На цей раз твір проходить за конкурсом, щоправда, здобуває тільки третю премію, а не першу, на яку заслуговує.

Ще під час відвідин Лолина я залучив свою кохану — Ольгу — до збирання фольклору. Рошкевич ще до одруження зі мною мріяла підготувати книжку з місцевими народними весільними піснями. Долучилась до цієї роботи і сестра Ольги. Вона записала «Пісню про шандаря», що й лягло в основу драми «Украдене щастя». Ця співанка-хроніка, створена, очевидно, за гарячими слідами сімейної трагедії, вражає й сьогодні. У ній прозоро натякається на зраду чоловіка, але сцени вбивства шандаря з ревнощів немає.

Ольга Рошкевич пропонувала мені відкрити своє щастя, коли вийшла за нелюба. Слова коханої я вклав у уста Михайла Гурмана, бо вважав, що так вони звучать природніше, ніж виголошені жінкою.

У листопаді 1893 року п'єсу поставили на сцені львівського театру «Руська бесіда». Я також був на прем'єрному показі. Незважаючи на те, що драма йшла в зміненому, скаліченому варіанті, мені було присвоєно почесний титул талановитого драматурга, справжнього майстра. Про те, що п'єса вдалася свідчили бурхливі оплески глядачів. У пресі з'явилися схвальні відгуки про драму. «Кур'єр львівський» відзначав: «Ми сміливо можемо твердити, що в українській драматичній літературі вона (*«Украдене щастя»*) посяде визначне місце. Про це можна судити з того прийому, який вона мала серед громадськості...».

У Києві перша постановка відбулася в 1904 році. Роль Миколи грав [І. Карпенко-Карий](#), шандаря – [М. Садовський](#), Анни – [Л. Ліницька](#).

«Украдене щастя» продовжить сценічне життя і по-новому заграє в 1932-1933 роках на сцені Харківського театру Революції під художнім керівництвом Марка Терещенка; в 1940 та 1956 роках на сцені Київського театру імені І. Франка; в 1972 році, а до цього в 1922, 1923, 1940, 1949 роках, на сцені Львівського академічного театру імені Марії Заньковецької; у 2016 році на сцені Київського театру «Золоті ворота».

Уяви, що в твоєму місті проходить конкурс театральних афіш.

Підготуй афішу вистави «Украдене щастя».

Попрацюймо з твором.

Ти вже пригадав жанри і види драматичних творів, тому можеш пояснити, чому «Украдене щастя» соціально-психологічна драма.
(Свої пояснення надішли в чат.)

У творі я представив панорамну картину галицький селян кінця XIX століття на прикладі однієї селянської трагедії (*тема твору*), прагнучи захистити загальнолюдські цінності, відкрити глибини людського духу простої жінки; засудити антигуманний світ з його соціальною нерівністю, нівелюванням духовної особи і ламання її долі (*ідея твору*).

Ідейний зміст п'єси допомагає розкрити цитата з [«Царя Едіпа» Софокла](#): «Ти сліпий на очі, на вуха і розум». Кожен з героїв твору

обкрадений долею і у своєму прагненні будь-якою ціною здобути щастя уподібнюється сліпому Едіпу, доля над яким насміялась.

Розгортаючи сюжет, намагався порушити чимало проблемних питань, зокрема

- ✓ право людини на кохання і щастя;
- ✓ антигуманність суспільства;
- ✓ індивідуальна свобода особи і патріархальна мораль;
- ✓ влада людини над людиною;
- ✓ влада чоловіка над жінкою;
- ✓ недотримання присяги і зрада...

Пропоную тобі відшукати інші проблеми, порушені у драмі «Украдене щастя».

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

Продовжуємо. Хотілося б поговорити про головних персонажів драми, які утворюють так званий «любовний трикутник». Вони безталанні і діють мстиво й жорстоко. Попри світле начало в душі, перебувають у фатальному колі, поза своєю волею чинять зло, завдають страждань коханим. Анна, Микола, Михайло постійно перебувають у конфлікті з самими собою та навколишніми.

Ким же насправді були головні герої драми, спробуємо розібратися, «зайнявши позицію».

1. «Анна — зрадниця чи жінка-страдниця, яка бореться за своє щастя».
2. «Микола — найвищий добряк чи знедолена, окрадена людина».
3. «Михайло — злочинець чи жертва суспільного ладу».

Я почну з Анни. Зауважу, що попри її відверту зраду чоловіку, я не вважаю її зрадницею. Анна – жінка-страдниця. Селянка з багатой родини, дружина наймита, яку «продали» заміж рідні брати, щоб не ділити спадок. На

формування характеру героїні вплинули соціальні умови часу, патріархальний устрій сільського життя, шлюб з нелюбом. Анна здатна на сильні почуття, сильна характером, але через бажання справжнього жіночого щастя піддається впливу Михайла. Образ змінюється протягом п'єси. Сором'язлива, тиха жінка перетворюється на бунтарку. У «любовному трикутнику» вона – об'єкт кохання двох чоловіків. Анна – жертва соціальних умов часу і спроби вкрати щастя за рахунок страждань свого чоловіка. У трагедії «винне нещасливе улагодження наших родинних обставин, котре насилує любов і серце жінки і через те скривлює їх, зводить на манівці».

А як вважаєш ти?

(Свої відповіді щодо кожного персонажа надішли в чат.)

Нелегко довелося моїм героям, але так складалося тогочасне життя...

Друже, а над чим ти замислився під час уроку?

Який урок виніс із твору «Украдене щастя»?

Чи може крадене щастя бути справжнім? *(Обговори це питання в чаті.)*

Перевір здобуті знання, виконавши текст.

Час корисно відпочити

За бажанням переглянь виставу Київського обласного музичного академічного театру імені П. К. Саксаганського «Украдене щастя» ; фільм «Украдене щастя» режисера Юрія Ткаченка (частина 1, частина 2).

До наступної зустрічі!